

Montfoort, 14 mei 1929

Beste vriend Jonker,

Ik ben de laatste tijd al geheel door u verwend, dat ik zo telkens een schrijven kreeg. En 't is me al haast vreemd dat de stroom voor 't ogenblik zo hard niet vloeit. Of misschien is er ook een nietige storing. Een kleine storing in 't elektrisch net kan ons alle licht doven, en een klein zaad van bitterheid, een klein mosterdzaad kan tot een grote boom worden. 'k Had me al verheugd op uw komst, doch schoonmaakdruckte enzovoort, waar wij, mannen, niet mee rekenen, vooral niet als er zoveel wind in de zeilen is, dat we over alle bezwaren heen vliegen, maken de weg op 't ogenblik wat afgesloten. Ik telegrafeerde, nee, niet omdat ik bang was dat u zomaar komen zou, want dat was heus zo erg niet geweest. Ik sta graag op voor alle heilige onbeschaamdheid en neem m'n vrienden, laat staan m'n broers, niemandal kwalijk, maar om u niet tot 't laatste ogenblik te laten wachten. En nu heb ik daarna alweer uw laatste brief ontvangen, en ik hoop er nog een hele massa te mogen ontvangen en laat mijn gebrom u maar niet afhouden te schrijven.

Het is omdat ik zelf, na ontvangen genade, zo gauw en zo heimelijk de zoete vertroosting moest verliezen door het arglistig eigen, dat zich in Christus' plaats zocht te dringen. En ik zong nog en vermaakte me nog en toch, Christus was al geweken. Wat zijn de leidingen toch al onderscheiden. Ja, hoe ben ik vaak enigszins jaloers op uw vrijmoedigheid en uw getuigen. Ge kunt het zeker haast niet geloven, toen de Heere mij de grote weldaad schonk, heb ik het aan niemand, zegge aan niemand medegedeeld. Voor zover ik kan nagaan, waren daar drie of vier oorzaken:

a. Ik had geen broeder in de benauwdheid gevonden, niet één, die ooit iets besefte van alles wat er in m'n ziel omging, doch Christus was de enige Broeder in benauwdheid, en nu was er ook geen plaats voor broeders in de ruimte. Want ik denk dat ge het wel vaak zult ondervinden, hoe weinig aanneming er vaak voor u is, omdat er

zo weinig van uw benauwdheid werd meegeleefd.

b. De Heere kwam me reeds dadelijk hierin zakelijk voor: 'Niet een iegelijk die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die daar doet de wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is.' Dit getuigenis door dadelijkheid: geroepen uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht om Zijn deugden te verkondigen, uit te drukken in de uitleving van het herstelde beeld Gods.

c. Dat de Heere mij in de weg der ontdekking en trekking veel bij de Kerk insloot. Niet *mij*, niet *ik*, maar *wij* en *ons*. Christus voor zondaren, voor uitverkoren zondaren, voor Zijn gemeente, Zijn volk, Zijn schapen, de wereld. En nu in de verlossing was 't grote wonder dat *ons*, *ons* liefgehad, *ons* geroepen enzovoort.

d. Dat deed mij veel in huisbezoek, ziekenbezoek, prediking, 't uitroepen vanwege het eeuwige wonder Gods in Christus. Zodat de persoonlijke zaak voor Gods volk niet verborgen bleef, zomin de bloedvloeiende vrouw verborgen kon blijven met haar weldaad. Hoewel ze ook na de ontvangen weldaden verborgenheid zocht, want Christus maakt haar en Zijn werk openbaar, want de stenen zouden haast spreken als deze zwegen. Doch hoe dit zij, hoe vaak ben ik bestreden dat ik had gezwegen, want er stond toch: met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid en met de mond belijdt men ter zaligheid, enzovoort. En nu was alle ervaring tegen en buiten de ervaring van Gods volk. En dat is in alles mis, omdat de wortel niet deugde, enzovoort.

Totdat de zaken me later werden opgehelderd en na die tijd ontmoette ik er wel van Gods volk, die geen andere ervaring hadden opgedaan. Nochtans geniet ik ervan als ik de zieltjes met blij- en vrijmoedigheid vertellen hoor van de grote dingen aan haar geschied, naar Psalm 66. En ik zou niet gaarne een blij getuigenis ook maar enigszins door m'n krassend stemgeluid willen terughouden. Is iemand onder u in lijden, dat hij bidde; goedsmoeds, dat hij psalmzingt. En zo wil ik dus gaarne uw stem horen, want die is zoet. Want het is zo waar, zo waar, dat ze het alleen niet op kan en alles uitnodigt om haar te helpen de Heere te loven en te

prijzen: 'Komt, maakt God met mij groot.' Nog deze week las ik in Rutherfords *Godsdienstige brieven* - welk een licht en gave had hij om Christus' heerlijkheid af te schilderen - al waren alle grassprietjes pennen en alle oceanen inkt, die heerlijkheid is niet te schetsen. Elk klein schepseltje heeft een wonder in van Goddelijk wonder, almacht, wijsheid, goedheid enzovoort. En ach, wat is ze hier machteloos. Och, dat nu al wat in mij is Hem prees. Al had ze alle tongen, monden van alle schepselen, 't was nog maar een zwakke toon en een tong van Christus is meer en beter.

Twee klippen zijn er waar de satan de Kerk op zoekt te doen stranden. De ene: een geloof in Christus of rechtvaardigmaking zonder heiligmaking. En de andere: een heiligmaking zonder rechtvaardigmaking of dagelijks gebruiken van Christus. Heerlijk in Johannes 21. De liefde kent, herkent, belijdt de Heere Jezus; het is de Heere. De discipelen in de onmogelijkheid gezet te vangen:

- a. dat was overdag een afgesneden zaak wegens de helderheid der wateren van de zee van Tiberias en
- b. het uitwerpen aan de rechterzijde, dat is de voor het vlees precies verkeerde kant. En zo in hun onmogelijkheid de volheid Gods, de volheid tot heerlijkheid, in al die grote vissen, rijke beloften, grote dierbare beloften zien en boven de macht om ze binnen te halen. Petrus - het geloof - springt overboord, gegord in het kleed der heilige beschaamdheid en onwaardigheid, verloochent de rijkste beloften en springt in de wateren van vrije gerechtigheid. Dat is het geloof, dat heeft nergens last van, dat houdt niets vast, dat verlaat, verloochent alles. Dat heeft de Heere, dat trekt straks als met een pink 't gehele net aan land, wat de anderen zo boven de macht ging. Voor 't geloof gaat niets boven de macht. Alle dingen zijn mogelijk degene die gelooft. En nu wordt de Kerk in 't geloven geheel en al buiten zichzelf gezet, 't geloof door de liefde werkende. Doch opdat het blijke dat dit geen antinomiaanse, gewaagde, roekeloze vrijgeesterij was, blijven de andere zes discipelen in het schip. Zijn ze niet altijd met z'n zevenen, de zeven geesten Gods voor de troon enzovoort: 1. geloof, 2. hoop, 3. liefde, 4. lijdzaamheid,

5. gebed, 6. geestelijke begeerte, 7. gehoorzaamheid.

En blijven ze met hun zevenen niet in het schip, in de ziel om alle beloften in te halen. En hoe ook alles om Christus' wil verloochend als schade en drek, toch laat ze geen kruimpje, geen brokje van Christus' goedheid verloren gaan. En werken ze tenslotte niet allen samen om de beloften binnenboord of beter vervuld te krijgen? Is het geloof, de hoop, de liefde enzovoort niet gedurig bezig en werkzaam met de beloften? Ze zien ze liggen, wat blijdschap en verheuging vanwege die volheid Gods, en toch, wat het geloof alleen kan, dat kunnen ze met z'n zevenen tezamen niet. 't Geloof alleen rust in Christus, heeft alle beloften in Christus overvloedig vervuld. Doch is het geloof hopen of lijdzaam, of verwachtend, of biddend, of onderwerpend werkzaam, dan ziet ze al de heerlijkheid wel liggen en ervaart de kracht en de sterkte der zaak, doch het komt niet binnenboord. En dan kunnen ze samen niet rusten, al leert het geloof alles om Christus' uitnemendheid te verloochenen, toch om Christus' wil aan de beloften zich vast te houden. Niet rusten voordat al de beloften in heerlijkheid zijn vervuld en gelovig zien, aanschouwen geworden is. En we zeggen het nooit beter dan wanneer we het niet zeggen kunnen. En nooit slechter dan wanneer we menen het te kunnen zeggen.

Wat zal het een wondere lente voor u zijn. Want o, in de schoonheid der natuur is zoveel zuiverheid van de hemel der oorspronkelijkheid, die bloemenpracht, reinheid, eenvoudigheid, tevredenheid. Elk bloemetje, elke grasspriet, elk vogeltje door geen mensenoog gezien, gehoord, bewonderd in schoonheid voor God te zijn, te bloeien, te groeien; vergeten, ongeprezen, zonder pretentie en verwaandheid. Even tevreden bloeit het en even stil en tevreden sterft het, en alle ogen wachten op U. En zijn de leliën des velds niet meer bekleed en heerlijker voor God, dan Salomo in al zijn heerlijkheid? Hoe kostelijk is in 's Heeren oog hun dood. Is er dan een andere en betere oplossing dan de dood? Zalig de doden, die in de Heere sterven, van nu aan, ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid. Is er betere vriend voor de Kerk dan de

dood, waaruit de prikkel is weggenomen? Maar het einde is hij niet, dat is Christus. Het Begin en het Einde, de Alfa en de Omega.

Uw vriend J.H. Koster

- BRIEF ZEVEN -

Montfoort, 19 juli 1929

Beste vriend Jonker,

Uw brieven deden mij veel genoeg, waarin u spreekt over uw ontmoetingen en onderwijzingen. 't Is alles slechts om dit ene te leren: alles in Christus en alles door het geloof. Het is zo waar wat u schrijft: velen van (wat wij noemen) Gods kinderen komen maar op uit het eigen, de bekering, de vrucht enzovoort. Zij komen op uit het schepsel, van beneden, maar het rechte leven komt uit de diepte, of uit de hoogte des Heiligen Geestes.

Maar wie zegt u en mij, dat *dat* Gods kinderen zijn. O, wat zullen er velen bedrogen uitkomen. Zolang *wij* nog oordelen, dan gaat het nog wel, dan zijn er nog wel kinderen Gods. Maar als wij blind worden? Wij nemen al gauw wat aan als iemand maar wat vertelt en hij valt erbij, maar wat zal het straks zijn? Wat gaat er tegenwoordig nog mee, daar waar Gods kind, na ontvangen genade, de slechtste blijft in zichzelf.

Gods volk is voor Gods volk een afgod en wat zullen er in de grote dag als Christus oordeelt weinig overblijven. Het kan wel zijn dat er nog een enkele in de Hervormde Kerk is. Er kan er ook nog wel een enkele zijn onder de Gereformeerden. Misschien is er ook nog een enkele onder ds. Paauwes vrienden. Misschien een heel enkele onder de onkerkelijken, een heel enkele onder de roomsen, onder de ethischen, onder de confessionelen.

Misschien onder de modernen.

O, wij met ons oordeel, wij met ons schiften, wij met ons de vier-schaar spannen. Wat kan genade onder veel dwaling zijn: Filippus,

toen hij tot Nathaniël kwam, had hij geen vijf dwalingen in een paar woorden? 'Wij', dat was mis. 'Wij hebben gevonden', alweer mis. 'Jezus, Zoon van Jozef', alweer mis. 'Van Nazareth', opnieuw mis. 'Van wie Mozes enzovoort', voor de vijfde maal mis. Dwaling, dwaling en toch zaligmakende genade. En daarom zullen tollenaars en zondaren en hoeren ons voorgaan in Gods Koninkrijk.

En toch zullen er ook wel velen zijn overgebleven. Een overblijfsel der verkiezende genade. Al mag en moet mijn ziel in doorleiding in de voetstappen van de Heere Jezus wel eens zuchten:

Mijn broed'ren ben ik vreemd, door elk onteerd,
En onbekend de zonen mijner moeder.

En dit blijft waar wat de Heere spreekt. 'Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op de Naam des HEEREN betrouwen.' O, als het gaat over zielsbeleving, dan is er gewoonlijk hier en daar heel wat te vertellen. Maar als het gaat over: O God, om U alleen, wat ben ik dan gauw stil, stom en uitgesproken.

Wat weet ik dan van U in Wiens majesteit en enigheid en alle heerlijkheid toch alleen mijn vermaak is. Om dat kleinste, verste, geringste, van allen vergeten schepseltje te zijn, vrijgehouden door genade. Om terzijde te staan en alleen maar toe te juichen, goed te keuren, te aanbidden, dat Gij alleen zijt de Heere in Uw gangen, Uw daden, Uw werken. Uw hemel der hemelen en aarde en hemelen vervullende macht en goedertierenheid. En alles bederft dat leven, alles loopt om een persoon: een mens, een leraar, een kerk, een verhoging der ijdelheid. En waar is de vreze des Heeren als het beginsel van alle wijsheid? God alleen is groot en daarbij is alles zo ijdelheid, peuterwerk, dwergachtig, kleinzielig, onbenullig. Dat men op zichzelf kan trappen, schelden, vloeken, schoppen, op die pad, dat adderengebrouwsel, die dief en eerover, die God in de weg wil staan, en aandacht voor zichzelf vraagt?

Gods Woord vraagt stilte, aandacht, eerbied, opmerkzaamheid,

alleen voor God. En dan heb ik vaak niet anders dan een glimlach in en over mijn ziel, dat God God is, God van genade en rechtvaardigheid in Christus over Zijn volk. Hier wordt de dood zo welkom, omdat hij verlost van het verkeerde middelpunt van dat ik en eigen, en brengt tot die beweging der eeuwigheid, waar alles draait en zich beweegt en vermaakt en knielt en valt voor Hem.

Overall is strijden, twisten, christelijk en onchristelijk, omdat men het niet zoekt, waar het alleen is. Ondergaan, ondergaan, ondergaan. Altijd en bij voortgang. Ruim baan voor Hem, opzij voor Hem, uit de weg voor Hem. Kniet voor de voetbank Zijner heerlijkheid. Buigt u neder voor de voetbank Zijner voeten. Hij is heilig. Daar is het, waar Adam het heeft verloren: onder God. Daarheen moet het terug. Keert weder tot Hem, aan Zijn voeten, in het stof Zijner voeten, eigen niet zijn, eeuwig zijn. Verdrinken, zalig vergaan, verzinken. Hij is, Hij leeft, Hij werkt, Hij volbrengt Zijn raad. Ik bederf alles en kom nergens voor in aanmerking, maar Hij doet alles goed. Hij is Koning en Zijn wil geschiedt.

En nu zit ik in die hele wereld maar op een heel klein plaatsje achteraf, en wens het meest vergeten hoekje. Een vrije kijkplaats op die grote werkplaats Gods en dat Godstoneel, waar Hij de eilanden werpt als dun stof en al de volkeren zijn minder dan niet en ijdelheid. En dat ik nu in dat heelal een bewust stofje ben, dat zweeft en zwerft gedreven in die grote Godsbanen. Een onbetekenend onderdeelje, verwaardigd om van dat eeuwig wonder een ietsje te aanschouwen en op te vangen. Als de raderen in sterke beweging komen, hoe komt God dan in het middelpunt en vliegt het schepseltje zalig naar de verre omtrek en buitenzijde toe in onwaardigheid.

Maar opnieuw: wat is er een gedurige tering en uittering nodig om enigszins te leren het eigen leven op te geven en God de Heere boven alles lief te hebben. En nu ga ik maar weer een stapje terug. Mijn weg om de grondbeginselen ter heiligmaking te leren was nog wel zo donker als die, waarin de beginselen ter rechtvaardiging werden geleerd. Of beter, des Heeren weg met mij. En dan kan

men weer die wijze wegen gadeslaan. *U* heeft als het ware alles tegelijk ontvangen.

In uw schrijven bespreekt u de weldaden van de Christus Gods: de rechtvaardiging, vrede met God, heiligmaking, geest des kindschaps, blijdschap in God, eerstelingen des Geestes. *Ik* moest, omdat de Heere mij in het leraarsambt bekwaamde, al die stukken een voor een, en de een na de ander onderscheiden kennen leren. Al zag ik van tevoren wel eens van alles iets liggen. Kunt u voor uzelf daar ook onderscheid in vinden? In al die weldaden in Christus te zien en daartegenover ze voor uzelf te ontvangen en persoonlijk toe te eigenen? Ik vraag dit niet dan alleen uit oprechte belangstelling naar het Godswerk aan uw ziel. Niet dat ze niet alle tegelijk ontvangen worden, want wie Christus ontvangt en aanneemt, neemt Hem aan met alle weldaden. En 'gij hebt ontvangen de Geest Gods', opdat we weten zouden de dingen, die ons van God geschonken zijn.

En wij mensen zitten gewoonlijk ontzettend vast in de strikken van de leer en van wat zogenaamd gekend moet worden. Had het eens aan Abraham gevraagd: Abraham, wat is roeping, rechtvaardigmaking, heiligmaking, de Middelaar Christus enzovoort enzovoort? Hij zou voor ons examen en meesterachtig oordeel spoedig te licht bevonden zijn. Wat wist Adam, of Eva, onderscheiden, in gesepareerde kennis: een simpele belofte, een ingewikkelde belofte en een ingewikkeld geloof. Maar ze hadden Gods Woord, een Evangelie van verzoening en wisten van het hoe en wat ongeveer, niet met al. O, wat een dwaling kan er zijn, en toch oprecht geloof. Wat een onkunde, onwetendheid en toch oprechte omgang met God en zuivere wandel met God. En met onze honderd procent kennis is er nauwelijks één procent waarachtige kennis van God. Maar wij dwalen zo ver van dat plaatsje weg, waar Gods eer uit het stof klimt. Wij werken en arbeiden en reformeren en godsdienst genoeg, maar zo'n gemis aan datgene, wat de Kerk beleefde naar Klaagliederen 3. In 't stof: 'Een ieder klage vanwege zijn zonden. Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons wederkeren tot den HEERE. Laat ons ons hart opheffen, mitsgaders de handen, tot

God in den hemel, zeggende: Wij hebben overtreden en wij zijn wederspanning geweest.' O, wat moest ik in de dagen van politieke strijd vaak denken aan 1 Samuël 7. Daar kon Israël het in verootmoediging met tranen niet meer af. En ze schepten en goten water uit voor het aangezicht des Heeren. En de Heere donderde te dien dage met een grote donder over de Filistijnen.

O, als wij God in Christus een ietsje liefhadden, dan zouden wij ook onze naaste, ook ons volk, ook de roomsen, ook de communisten liefhebben. Op dat plaatsje, waar u van schrijft: onder de grootste der zondaren uit te schikken, dan werden de moeilijkheden spoedig opgelost. En verstaan: lief te hebben, niet met de tong, maar in de daad en waarheid. En als we waren dat we dit alles misten en alles verknoeien en onze dagen in ijdelheid, lediggang, nutteloze woeling doorbrengen en alles doorbrengen, dan gaat straks het hart in het 'ik heb gezondigd' naar de Vader uit, om maar weer dit te beschouwen: Zijn gangen zo vol en roem en eer. Dat de Heere een groot werk doet in onze dagen, dat is blijkbaar en wordt meer en meer blijkbaar. Vaak doet de Heere het door Zijn volk, als zwakke instrumenten. Maar nu zal Hij het doen zonder Zijn volk, wel voor hun aangezicht. Intussen gaat de reis veel door de woestijn. Waarom het geldt: 'Ik zal haar lokken en zal haar voeren in de woestijn, en Ik zal naar haar haar hart spreken.' Wanneer de wagen in dat onvruchtbare zand der woestijn zo vastloopt dat ze geen stap verder komt, wat worden de onderwijzingen bij vernieuwing dan dierbaar aangaande die weg van zaligheid buiten haarzelf. Neem eens de lessen van vrije verkiezende genade en soeverein eenzijdig welbehagen. Is daar geen onderzoek in de ziel naar de grond en het *waarom* van haar roeping en begenadiging? En ligt niet het verdienen van het verbond der werken in haar hart, dat ze meent geroepen te zijn, niet omdat ze beter is dan anderen, neen, dat heeft ze goed geleerd, maar opdat ze het beter maken zou dan anderen. O, die remonstrant van binnen, uitverkoren om voorgezien geloof, of goede werken of onderscheiding boven anderen. En dat wel niet als grondslag, doch als doel.

En nu na ontvangen genade de woestijn in: zeg de kinderen Israëls dat zij voorttrekken. Het lijkt meer op een terugtrekken, achteruittrekken, onvruchtbaar worden, dodelijke onmacht, die woestijn, waar de wilde dieren het elkander toeroepen, de duivelen huppelen, die woonstede der duivelen en bewaarplaats van alle onreine geesten en een bewaarplaats van alle onreine en hatelijk gevogelte. En al dit binnenwerk, al meer gruwelen. O, wat vindt Gods kind na ontvangen genade een ellende, een draaikolk van alle goddeloosheid. O neen, dat leert ze: waarom gered, waartoe gered, om en tot Hem. Om en tot dat eeuwig welbehagen en believen. Neen, dat zij u bekend, en dat wordt grondig en grondiger bekendgemaakt in de weg van ontblotende genade. Dat eeuwig wonder van vrije soevereine genade en Vaderlijke bewogenheid in, door en tot Zichzelf, is door en tot de Zoon. Wat gans laag naar de hemel, en wat moet er altoos opnieuw plaats worden gemaakt voor nieuwe lessen en onderwijzingen. Maar het begin en het einde is alles: uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Mag Hij maar groot, maar heerlijk, maar alles, maar heilig, volmaakt beminlijk voor u wezen, zodat ge mij wel eens en alles mocht vergeten om Zijnentwil. Dan zal ik mij met uw blijdschap verblijden en Zijn deugden zullen bij al onze ondeugd alleen vermaking zijn.

Onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw vriend J.H. Koster

- BRIEF ACHT -

Montfoort, 24 september 1929

Geachte vriend,

Ik dacht het met mijn laatste briefkaartje verder te laten rusten en te wachten tot aanstaande zaterdag. Nu u echter in uw laatste brief nog een woordje zwart op wit vraagt, wil ik trachten aan dat verzoek te voldoen.

Uw ontmoetingen verwonderen mij niet, want zolang ik in de bediening ben, zijn het ook de mijne geweest. De mensen, van wie u spreekt, vindt u niet meer in hervormd kerkelijke kringen, meestal in onkerkelijke kringen of onder vrij-gereformeerden, of onder de vrienden van ds. Paauwe. Over het algemeen wenden dezulken zich in wantrouwen van mij af, behalve enkelen, die met de verloren zoon met hun kinderdeel en kinderrecht, als *onwaardigen* tot en onder God zijn wedergekeerd, om in alle weldaden uit eeuwige *vrije genade* bedeed en bediend te worden. Waar komt hun afwijzend gedrag uit voort?

1. Uit hoogmoed, omdat zij rusten op hetgeen ze ontvangen hebben en daarnaar ieder beoordelen en veroordelen.
2. Uit onkunde en gebrek aan licht.
3. Uit hun wijze, zich standelijk uit te drukken en niet gelovig of Schriftmatig.

Overall strand ik bij die mensen, overall stoot men zich. En terwijl men met alle goede schrijvers volkomen verenigd ligt, overeenkomstig hun taal en onderwijzing, vindt men bij het zogenaamde oude volk tegenkating.

Maar om eens een weinig nader ter zake te komen, dat punt: alles ineens, of na elkaar. Het kan zijn dat hier veel misverstand is. Laten we eens uitgaan van hetgeen ds. Paauwe predikte: 'Het is niet zo, dat men het ene zou hebben en het andere niet', enzovoort.

Let nu eens op dat duidelijke spiegelbeeld van de leiding Gods met de discipelen in Johannes 15. Zij, in Christus door het geloof ingeplant, hadden *alles* in die vereniging. Vers 3: 'Gijlieden zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb.' Rein, dat is gerechtvaardigd, gewassen, geheiligd. Vergelijk dit met Johannes 13:10: 'Die gewassen is, heeft niet van node dan de voeten te wassen, maar is *geheel rein*. En gijlieden zijt rein, doch niet allen.' Dus Judas niet, maar de anderen wel geheel rein.

Wat schrijft Christus Zijn discipelen al niet toe, Johannes 14:1: 'Gijlieden geloof in God'; vers 4: 'En den weg weet gij'; vers 7: 'En van nu kent gij Hem (de Vader) en hebt Hem gezien', enzo-

voort. Hoofdstuk 17:6: 'En zij hebben Uw Woord bewaard'; vers 7: 'Nu hebben zij bekend, dat alles wat Gij Mij gegeven hebt, van U is'; vers 8: 'En zij hebben ze ontvangen, en zij hebben waarlijk bekend, dat Ik van U uitgegaan ben, en hebben geloofd, dat Gij Mij gezonden hebt', enzovoort.

En hoe hadden ze dat alles ontvangen? In het ontvangen van Christus in Zijn Woord (niet naar het zichtbare in het vlees, in hun woningen, maar naar de Geest door het Evangelie in hun harten) en door de geloofsvereniging met Hem door Zijn Woord.

Alles ontvangen in Christus, Johannes 16:14: 'Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het *Mijne* nemen, en zal het u verkondigen.' Vers 15: 'Al wat de Vader heeft, is Mijne; daarom heb Ik gezegd, dat Hij het uit het Mijne nemen zal en u verkondigen.' Johannes 17:8: 'Want de woorden, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven', enzovoort. Mattheüs 10:40: 'Die u ontvangt, ontvangt Mij; en die Mij ontvangt, ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft.'

Alles in Christus en Christus in het Evangelie. Christus en al Zijn weldaden. Dat is ook de leer van onze vaders. Om een enkel voorbeeld te noemen, mede uit hetgeen u aanhaalt uit het formulier van de Heilige Doop. Al de zaken tevoren genoemd, namelijk: 'Zo verzegelt ons God de Vader', 'zo verzegelt ons de Zoon', tezamen gevat in hetgeen de Heilige Geest *verzekert* (let op het onderscheid: verzegelt en verzekert), *namelijk*: 'Ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben.' En nu heeft de Kerk *alles* in Christus. Zo ook vraag en antwoord 20 van de Catechismus: 'Maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen.'

En nu is dit van alles de wortel, het wezen van de zaak: geloofsvereniging met de Heere Jezus, de inplanting in Christus. Wie Hem heeft, heeft alles wat hij tot zaligheid behoeft, wie in Hem *is*, *is* alles wat hij wezen moet. En waar Hij komt in de inwendige roeping van het Evangelie, daar schenkt Hij Zichzelf en verenigt de ziel met Hem naar het *wezen* des geloofs.

Maar... en dit is een groot 'maar'; alles door het geloof in Christus

hebben en zijn, is wat anders als zich alles *bewust* te zijn. Bewustzijn te hebben van alles in Christus en bewustzijn van zijn geloof. Calvijn spreekt aangaande deze dingen van een ingewikkeld geloof.

Neem desnoods een voorbeeld. Wie een pakket met rijke inhoud ontvangt, heeft alles *ingepakt* en als hij het uitpakt, wordt hij niets rijker, maar wel meer verwonderd, verblijd, gelukkig. De discipelen in Christus hadden alles, waren alles (zie het vorige) en toch, hoe weinig bewustzijn *hadden zij* van de ontvangen genade. Johannes 14:5: 'Heere, wij weten niet waar Gij heengaat'; vers 8: 'Heere, toon ons den Vader', enzovoort.

De Kerk weet zo weinig wat haar geschonken is, dat ze door ongelooft, wettische bestrijding, wettische geest, wetsovertuiging, duizendmaal het tegenovergestelde meent te bezitten van wat ze bezit, en te zijn van wat ze is.

En daartoe is nu nodig en nuttig de toeëigenende, bewustmakende, levende, indachtmakende genade des Heiligen Geestes. 1 Korinthe 2:12: 'Doch wij hebben niet ontvangen de geest der wereld, maar den Geest, Die uit God is, opdat wij *zouden weten* de dingen die ons van God geschonken zijn.' Of Johannes 14:26: 'Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken alles wat Ik u gezegd heb.' Johannes 16:14: 'Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.'

En nu is die Heilige Geest als God, dat vrij werkende, Die aan een iegelijk vrij deelt, naar hetgeen Hij wil. Hij kan de een in vijf minuten meer vertonen en leren, dan een ander in vijftig jaar. Plaatsmakend door het ontdekkend, leeg-, behoeftigmakend werk door de wet als een wet der werken of straks als een regel der dankbaarheid, gaat Hij wegbereidend Zijn vrije gang, om Christus en Zijn weldaden aan de Zijnen te openbaren.

Hier is de ziel als de kleingelovige discipelen. 'Gij kleingelovigen' (Matth. 6:30). De kinderen, naar 1 Johannes 2, wien de zonden vergeven zijn om Christus' wil; de jongelingen, enzovoort. Het geloof kan zo zwak zijn, en er kan zo weinig sterk- en vruchtbaar makende kennis zijn van wat er in Christus voor de Kerk is.

Vandaar al die vermaning om op te wassen, toe te nemen, vast te maken, te versterken, bevestigd, gefundeerd te worden.

Alle rank die vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage. En nu hebt u hier een gebrek aan kennis. De zielen gaan niet uit van de wortel der zaak, namelijk de levende geloofsvereniging met de Heere Jezus op Zijn eigen aanbod en voorwaarde in het Evangelie, maar ze laten een ziel onder de wet totdat ze tot het welwezen des geloofs gekomen is. En zo maken ze van het welwezen van de zaak het wezen en stichten veel verwarring. Denk aan de verschillen over Zondag 7: 'Wat is een waar geloof?' en het daaropvolgende antwoord. De meesten zeggen: 'Dat is het geloof in zijn welwezen.' Van der Groe bijvoorbeeld zegt: 'Dat is het geloof in zijn wezen.' En aan dat laatste moeten we vasthouden.

Een gevolg van het gebrek aan onderscheiding tussen dit wezen en welwezen, is een verwarring tussen rechtvaardigmaking en heiligmaking en een derde verwarring is het dooreenhalen van stand en geloof. Kon ik in enkele woorden mijn bedoeling recht verduidelijken.

Laten we het voorbeeld eens nemen dat u vroeger aanhaalde: de vrouw, die zei dat zij na zoveel jaren gezet was in het hart des Vaders. Zulke en meer dergelijke uitdrukkingen geven blijk van veel verwarring. Wat is de zin van wat die zielen daarin geleerd hebben? Het is de bevestiging en de versterking van het geloof en haar vrijmaking van bestrijding van ongelooft, wettisch veroordeel, wettische geest, bestrijding des satans, onkunde en blindheid. De gerechtvaardigde, geheiligde ziel in haar kleingeloof, verward vanwege de kracht der verdorvenheid en strikken als bovengenoemd, vindt straks in de onderwijzing des Heiligen Geestes haar weg geheel verklaard, in de kennis van de Drie-enige God in Christus, in Wie ze zich tot heiligmaking geheel kwijtraakt. Kennis vervangt onkunde, evangelische geest treedt in voor wettische geest. Bestrijding wijkt, vrijheid in alles komt in de plaats, de ziel krijgt in de vrijmakende, verlichtende onderwijzing bevestigd, te geloven dat God haar eigendom in Christus is, en zij het eigendom Gods. Heiligmaking verklaart

rechtvaardigmaking, alle veroordelingen in de bestrijding worden weggenomen. De Heere doet Zijn licht stralen, alle nevelen wijken, alle schaduwen vlieden op die volle middag.

Gods eeuwige Vaderlijke liefde is haar gewis, geheel opgenomen in de verheerlijkte Middelaarsbediening, de Heilige Geest elk ogenblik in haar hart bevochtigend. Het kleingeloof gesterkt, in ruimer wegen gebracht, meerder genade ondervindend, verruimd, bevrijd. Enigszins ten volle begrijpend de liefde van Christus, ondervindt zij daar een dusdanige zoetheid en gemakkelijheid, toenadering, vrijmoedigheid, nabijheid, vertrouwen, toegang, welkom, openbaring van liefde, goedheid, trouw in de stand des levens, dat zij, onvast in het verstand van geestelijke zaken, dergelijke zaken verkeerd benoemt: 'In het harte Gods gezet', enzovoort.

Zij wordt niet in het hart Gods gezet, of iets dergelijks. Zij is in Christus en in Christus door geloof verenigd met een Drie-enig God. Zij ontvangt daar wel een nieuwe weldaad, maar weet niet, welke weldaad dat is. Het is de weldaad van de nadere onderwijzing en bevestiging des geloofs, maar zij houdt het voor de wegneming van haar schuld. Dit wordt ook wel verkeerd uitgedrukt door: de schuld uitdelgende liefde tegen de schuldbedekkende liefde. Diegenen onder Gods volk die alzo spreken, rekenen al die zaken tot de rechtvaardigmaking en stellen een ziel net zolang onder de wet tot de geheel verruimende geloofsgang in het volle welwezen des geloofs gekomen is, omdat zij het welwezen met het wezen verwarren.

Toen de Heere mij uit genade in die ruimte bracht en na lange tijden van duisternis en vernedering en verslagenheid, vanwege de inwonende smet en kracht der zonde, tot Hem dreef met smeking en geweent; met het gehele hart, met innige oprechtheid, volkomenheid, toegaande in volle verzekerdheid met een waarachtig hart, behaagde het de Heere Zichzelf bij vernieuwing aan mijn ziel te openbaren, niet dat Hij de mijne, maar dat ik de Zijne werd. Drie waarheden kwamen achtereenvolgens met zulk een kracht tot mijn ziel: Efeze 1:11: 'In Hem, in Welken wij ook een erfdeel geworden zijn'; Jesaja 49:16, in verband met de verzen 14 en 15, mijn

vóór afgaande bestrijding: 'Zie, Ik heb u in de beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds vóór Mij'; Jesaja 27:3: 'Ik, de HEERE, behoed dien, alle ogenblik zal Ik hem bevochtigen; opdat de vijand hem niet bezoeke, zal Ik hem bewaren nacht en dag.'

Hierin zag mijn ziel in de achtereenvolgende teksten, de Zoon, de Vader en de Heilige Geest mij Zichzelf tot Hun eigendom, bij vernieuwing verklarende, dat alle vrezes werden weggenomen. Zich eeuwiglijk en elk ogenblik borgstellende voor de ganse uitwerking der zaligheid, zo in God opgenomen, in God Drie-enig geborgen, verslonden, opgenomen, overgenomen, omringd, verzorgd (niet in de Vaderlijke voorzienigheid, maar inzake de overblijvende smet der zonde), dat ik niet zeggen kan wat mijn ziel ondervond.

Het was of zij met Christus werd opgetrokken en boven alle bereik van aardse machten en van geheel het schepsel gezet in de hemel. Reinheid, heiligheid, hemelse omringing, aanbidding, verwondering vervulde het hart. De liefde vervulde het hart, want de volmaakte liefde drijft de vrees buiten. Wat een verruiming, ademhalen, leven, licht, zuiverheid, verzekering, verzegeling. In dit licht werd gans de vroegere weg gezien en verklaard.

Kortom, naar het standelijk leven wordt daar in die versterking, verlichting, verruiming enzovoort, zoveel gesmaakt, dat de ziel de stand voor de staat aanziet en spreekt van: 'gezet te worden in het harte Gods'.

Ik ben niet gewoon mij in standen mijns levens uit te drukken. 2 Korinthe 12 doet me zwijgen, opdat ik mij niet zou verheffen en het licht der waarheid doet me spreken naar Gods Woord en de taal der oude schrijvers naar de Schriften. Echter, deze bevestiging vond plaats veertien jaar na mijn zekere, bewuste vereniging met de Heere Jezus en ik zou van een vroegere vereniging kunnen spreken, even zeker, maar voortdurend met wolken bedekt, nog van vier jaar terug. Hoe dat zij, dit leerde ik: welk verschil er is tussen kleingeloof en bevestigd geloof en dat verrukkelijke en verrukkende standsverschillen de staat niet uitmaken.

En nu uw geval. De Heere heeft u in uw verzekerde vereniging

met Christus verscheidene weldaden tegelijk doen zien, ontwikkeld, uitgepakt, tentoongespreid. En het is nergens voor nodig u dat te bestrijden, integendeel, als er plaats voor is, gelijk er bij u in lange jaren voorbereiding plaats voor gemaakt was, was er een weltoebereide aarde, genoeg voor veel zaad.

Iets anders is: de nadere en bijzondere toepassingen, de uitbreidingen en nadere gebruikmakingen en ontwikkelingen. Dat zal, naar dat vrije genade het oordeelt, vanzelf wel komen. Kunnen ook de bruiloftskinderen treuren, wanneer de bruidegom bij hen is?

De oudere broeders hadden het jongere broertje, de meesterdromer, al gauw in de put, in banden en naar Egypte verkocht en buiten de zaak gesloten. En zijn persoon kwam in de ijzers en tot de tijd toe dat Gods Woord kwam, heeft hem de rede des Heeren doorlouterd.

Broertje, laten ze u en mij erbij maar wat in de put stoppen, onze oudere broeders. Wij zijn dromendromers. De tijd kon wel eens komen dat de Heere u verhoogt en hen aan uw voeten brengt.

Doch ik houd maar eens op. We hopen tot een spoedig ziens. En na onze hartelijke groeten aan u met elkaar,

Uw dienstwillige vriend, J.H. Koster

- BRIEF NEGEN -

Montfoort, 25 september 1929

Beste vriend Jonker,

Wonderbaar inderdaad is 's Heeren weg. Wie kan Zijn hoog besluit ooit vatten? Nu zou ik alles maar met een briefkaartje af zien te doen maar ik ben al bezig aan brief nummer twee, die wel enige velletjes zal beslaan. Uw schrijven verraste me niet. Verleden week inzonderheid ben ik veel met u bezig geweest en nog bent u me weinig geheel uit de gedachten.

Om maar met 't einde van m'n laatste brief voort te gaan, hoe de

oudere broeders Jozef, 't jonge broertje in de put hadden geduwd, en daar komt al 't vervolg...

Maar wat dat vervolg is, komt strakjes... misschien. En waar nu te beginnen? Toen ik uw brief gelezen had, kwam me in de geest Handelingen 27:31, Paulus' woorden: 'Indien dezen in het schip niet blijven, gij kunt niet behouden worden.' En daar zag ik 't krakend schip als 't beeld der uitwendige kerk, waarin allen behoren te blijven, anders kan er niet één behouden worden. Allen samen of niet één. En hoe men nu de reddingsboten neemt, onder de schijn 't schip te verlaten uit liefde tot 't schip, uit getrouwheid om het te zoeken verankeren, maar in wezen uit levensbehoud en hoe de krijgsknechten die mooie reddingsboten de touwen afkappen en verloren doen gaan.

En nu zie ik vriend Jonker ook bij zo'n reddingsboot en mocht me 't zwaard des Woords nog eens gescherpt worden om die touwen af te kappen, dat die reddingsboot verloren ga. Niet omdat er voor 't oude krakende zinkende schip nog behoudenis is, noch omdat in die weg van blijven nog behoudenis is. Maar te veel van Gods volk hebben sedert 1834 de reddingsboten gebruikt en zovelen hebben 't schip verlaten en *nu kunnen we niet meer behouden* worden. Wel tot eeuwige zaligheid, maar niet met elkaar tot zalige gemeenschap onder Christus als Hoofd van de strijdende Kerk. Die zaak is verloren, geen verwachting is er meer voor enige kerk. 't Krakend schip moet zinken en de reddingsboten moeten zinken en als strakjes de storm zo groot wordt dat we allen omkomen, dan zal God wat nieuws scheppen, ook in Nederland. Want 't is met 't vergaan straks van 't oude schip en alle reddingsboten nog niet voorbij met Zijn eeuwige verbondsbemoeningen voor Zijn Kerk, de strijdende, ook in Nederland.

Alzo wat 't wezen der zaak betreft, scheelt het niet waar we zijn. Waar we zijn, daar zijn we onder 't oordeel. Maar wat Gods bevel ons zegt, vertoont ons 't heiligst recht enzovoort, en dat gebod is 'blijven'. U spreekt van 'volgen'. Ja, volgen. 'Leert van Mij.' Juist. 'Leert van Mij.' Had ik geen schuld, dan kon ik gaan, maar ware

schuld bindt. U spreekt van schuld, maar beoefent ge schuld? Mag ik iets naders daarvan zeggen?

Och, vriend Jonker, de zaak ligt zo: u dwaalt, ds. Paauwe dwaalt, en... ik dwaal.

Hoe weinig beantwoordt de werkelijkheid der zaak aan uw voorstelling. De smaadheid van Christus, door ds. Paauwe gedragen, zo in de gesmade dienstknecht Christus volgen. Was het waar, was het waar...! Gods volk *tezamen* zou zich verblijden. Maar waar is bij 't uitgaan van ds. Paauwe de *eigen* schuld gebleven? Mag ik bij mezelf beginnen?

Onlangs had ik een mormonenzending op bezoek, afkomstig uit onze streek. 'k Had juist een zeer slagvaardige vriend uit Gouda bij me, die de zending geducht neersloeg, tot ik tussenbeide kwam en zei: 'Vriend! ge slaat de verkeerde, sla mij toch, want wiens schuld is 't dat dit verdwaalde schaap zo ver verstrikken kon? Dat is mijn schuld. Had ik als leraar de plaats ingenomen die ik moest innemen met Gods volk, had ik geschenen als een licht in de wereld, als een stad op een berg, had ik met Gods volk op m'n plaats geweest, gewisselijk de belofte zou zijn vervuld: "Dat de vijanden zich geveinsd onderwierpen."

Ik zei: 'Dan had deze man nooit zo kunnen dwalen, alles mijn schuld, mijn schuld. Och, als ik modernen uit eigen gemeente *moet* inschrijven, dan is het mijn schuld, mijn schuld. Och, dan is het me vaak met David: 'Zie, *ik, ik* heb gezondigd, en *ik, ik* heb onrecht gedaan, maar wat hebben deze schapen gedaan? Uw hand zij toch tegen mij en tegen mijns vaders huis.' En dan kunnen we wel mooie redevoeringen van getrouwheid enzovoort houden, het is een draaien om de zaak, om mijn schuld.

Als Paauwe, als Gods volk in Bennekom of waar ook op hun plaats waren tegen de modernen, zouden ze zeggen: 'Die mensen zijn modern door onze schuld, waren wij op onze plaats, dan waren zij niet modern.' Neen, hier ligt de Kerk als Gods Geest werkt: in de schuld. En schuld bindt. Als door mijn schuld een kind op straat een ongeluk krijgt, dan blijf ik, dat bindt. Maar als een vreemde

het doet, dan passeer ik. Christus volgen, ja, maar eerst met Maria aan Zijn voeten zitten, dan met Johannes aan Zijn borst, dan aan Zijn voeten als dood, dan Hem volgen.

Waar brengt men de schuld? De kerk door mijn schuld zo geworden, dat brengt me aan Zijn voeten en waar de schuld gemaakt is, daar moet de schuld betaald worden. Het is in dit alles zo gemakkelijk te zeggen: *schuld*, maar zeggen en inleven, dat is twee.

Ware Gods volk op 't oude schip gebleven, in de schuld, en hadden de reddingsboten verloren van eigen getrouwheid om nog 't oude schip te verankeren, Christus had reeds lang wonderen gedaan. Want Zijn arm is niet verkort, dat ze niet verlossen kan.

En 'Christus' smaadheid', o ja, dat is een rijkdom, een der eerste weldaden. 'k Was laatst in een gezelschapje, waar de vraag gesteld werd: 'Wat is de grootste weldaad?' De een noemde dit, de ander dat, tot een in 't midden zei: 'De grootste weldaad aan de Kerk is God Zelf: God in Christus en de grootste weldaad op aarde is *de dood*.' 't Ligt bij mij zo: niet alles te moeten verliezen is me een bezwaar, neen, geen groter weldaad. Maar zoveel te *moeten bezitten*, dat is 't bezwaar.

Wat een verwaardiging: de discipelen waren verblijd, dat ze waren waardig geacht om de Naam van Christus smaadheid te lijden en dat bracht hen naar 't oude schip in de tempel (Hand. 5:41 en 42).

Laatst zei een leraar van de Gereformeerde Kerk tot me: 'Als u zegt dat de Hervormde Kerk de oude kerk is, waarheen we terug moeten, dan zeg ik: dan liever terug naar de roomsen.'

Mijn antwoord was: 'Juist vriend, terug naar de roomsen, dat wil zeggen, we hebben ons gans de Hervorming onwaardig gemaakt en de roomsen niet hervormd geloofd en nu terug naar de roomsen. Dat is onze schuld, dat de Roomsen nog rooms zijn, ónze schuld: de Roomse Kerk, ónze schuld. Dat we al die dwalende, gedoopte, dolende schapen maar laten dwalen, ónze schuld. Rome bestrijden, o ja, dat gaat, maar om Rome in de schuld, dat is een daad van almachtige genade. Tweeslachtigheid, gelukkig tenminste: dat zegt ge niet van uzelf, dat hebben u anderen gezegd. Vriend Jonker,

arglistig is 't hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk is 't. Zegt de toestand van uw gemoed van tevoren, de toestand in de vroege morgenstond, de toestand in alles u niet dat hier niet de paden van enkel vrede en liefelijkheid liggen die Christus gaat? Morgenstond en nog nacht. Mag ik u op een enkel addertje wijzen? U schrijft aangaande 't stuk der weigering der toelating, tenzij bij breking met 't kerkelijke. Maar dit is mijn drijfveer niet, integendeel. 'k Geloof dat hier een adder ligt. Als Gods volk schuld ontkent, *bedekt* en *verbergt* ze schuld. 'k Zal niet zeggen dat daar de oorzaak ligt van uw werkzaamheden in het 'volgen', maar wel van de gehele verkeerde toepassing.

Leer van Mij, ja, wij hebben een oneindig goede Leermeester, Die u leren zal en bij Wie ik gaarne vertoef. En nu zou 't mij niet verwonderen, wanneer straks andere lering volgde, dat er voor u geen weg blijkt te zijn naar Bennekom. En als er een weg is, dan doe u de Heere ervaren dat Hij ook daar *Zelf* de stok Liefelijkheid en de stok Samenbinders verbroken heeft. En dat de Heere nog wel eens een persoonlijke zegen schenkt. Maar dat met de verbonds- en sacramentszegen de levende band der liefde met al Gods volk en niet z'n vrienden alleen, geweken is. En voorts, als het ook dat niet is, ik heb ook hierin niets te zeggen als dit: vriend, niet uw schuld, maar de mijne. Leefde ik meer uit wat ik schreef, was er betoning des geestes en der kracht, ik zou niet dwalen en gij zoudt me volgen (2 Tim. 3:10).

Maar ik kan u niet volgen, omdat ik m'n schuld heb en die moet afgelost; niet in gerechtigheid voor God, maar in barmhartigheid. 'Leert van Mij', zegt Christus, 'dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.' En Hij zegt: 'Doch gaat heen en *leert* wat het zij: Ik wil barmhartigheid en niet offerande.' Vriendelijke Zaligmaker, hoe een schuldige bij Hem terecht kan. Schuldig ook tegenover u. Schuldig niet meer een licht voor u geweest te zijn, schuldig u niet meer den beelde des Zoons vertoond te hebben, schuldig niet meer Christus' heerlijkheid te hebben uitgedragen. Schuldig tegenover u, u ook hierin niet duidelijker te kunnen onderwijzen,

niet zachtmoediger te bestraffen, niet nederiger u en ds. Paauwe en u allen lief te hebben. Schuldig ook tegenover ds. Paauwe en al uw en zijn vrienden. Schuldig vanwege gemis van de openbaring van Christus' tegenwoordige heerlijkheid (1 Kor. 14:25). Schuldig, Heere Jezus, tegenover Uw ganse Kerk, al Uw volk, schuldig voor Joden en barbaren, schuldig tegen roomsen en modernen, allen een schuldenaar in 't Evangelie van Christus.

Vriend Jonker, reis met de Heere en leer van Hem, en de Heere zij u tot een woning en vervulle al uw begeerten. En Hij lere u en u allen en mij en ons wat het is *schuldenaar te zijn*. Dan was het uit met al ons praten en snood redeneren, wat de breuk maar groter maakt en de scheuren maar dieper doet worden. Dan was er eenheid, liefde, saamhorigheid, vereniging, barmhartigheid, laagheid, nederigheid, zachtmoedigheid, rust, vrede, blijdschap, waar nu verbijting en vereting van elkander is.

Nog veel, veel komt telkens op in m'n gemoed. Doch ik eindig. Leer van Hem en ge zijt Hem wel toevertrouwd.

Maak voorts u over zaterdag en zondag maar niet ongerust, het komt best uit, want we waren bang dat 't niet zo best zou kunnen. Later zullen we wel eens verder zien. Gaarne hoor ik meer. U behoeft mij geen rekenschap af te leggen van uw doen, hoor. Moet een schuldeiser zich bij z'n schuldenaar verantwoorden? Hebt ge lust te komen, schrijf dan maar, dan kan ik wel een dag afspreken. Doch 't behoeft heus niet voor mij, ik weet genoeg in mezelf.

En nu, vriend Jonker, ik eindig. O ja, ik begon met de geschiedenis van 't broertje in de put, maar laten we maar even afwachten om te zien of hij in Egypte komt of eruit gered wordt. Wij maken het allen betrekkelijk wel; mijn vrouw wat half, Theo geelzucht, de kleine zus zwaar verkouden, Johannes een gat in de knie, alleen Douwe en z'n vader zijn zowat normaal, vandaar dat we ook al aarzelden over de aanstaande zondag. Hoe ook, we hopen tot een spoedig ziens.

Na onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw dienstwillige schuldenaar in de Heere Jezus, ds. J.H. Koster

Montfoort, 27 september 1929

M'n beste vriend Jonker,

Inderdaad, wat zijn wij mensen nare wezentjes, dat we elkaar soms gewild en soms ongewild zoveel last veroorzaken. Toen ik mijn vorige brief ging schrijven, kwam het zo bij mij op: kon ik nu eens een stukje hart in mijn brief doen, opdat toch recht de bedoeling mocht aan gevoeld worden. Maar, helaas, ik heb het weer bedorven. Juist met die uitdrukking: het behoeft niet voor mij, bedoelde ik te tonen: u zo geheel vrij te kunnen laten. Wetende, wat een eigenbedoelende, eigenlievende, zelfzuchtige schepselen we zijn, hoe we wroeten om eigen eer, opvatting, inzicht enzovoort.

Niemand willen vrijlaten, ieder naar zijn eigen inzicht oordelen en veroordelen, bedoelde ik. Dat vrije genade vrijheid leert van al die zaken, ook vrijheid van elkaar, elkaar vrijlaten, overlaten aan de Heere Jezus. Niet ik, maar Hij. Wetende hoe vol wij zitten in zelfzucht en gebondenheid van mensenbehagen en de eer van mensen liever te hebben dan de eer van God. En vol van vleselijke vriendschap en medelijden met onszelf en elkander, bedoelde ik geheel opzij te willen gaan tussen de Heere Jezus en uw ziel. Dat toch niets om mij of voor mij gedaan moest worden. Dat al dit persoonlijke toch zo geheel moet wegvallen als het gaat tussen de Heere en onze ziel. Dat ik geen prijs stel op die eer of dat medelijden. Ja, dat behoort te verachten. Dat ik het zo geheel met u gevoel, dat het waar is als de Heere, u dat leert. Dat het de weg is met al het kerkelijke te breken, ook ik me had te verblijden.

En waarlijk, niets zou me liever zijn daarvan overtuigd te worden, dat ds. Paauwe, de gesmade dienstknecht, de door de kerk uitgeworpen dienstknecht van Christus is, die we in die weg hebben te volgen. Werkelijk, het valt me vaak zwaar ds. Paauwe, die waardige, eenzame dienstknecht van Christus, alleen te moeten laten. Het valt me wel moeilijk om hem, die ik in alle opzichten uitnemender acht dan mijzelf, hierin, daar blijven waar ik ben, van dwaling

te moeten beschuldigen. Hoe is het mijn verzuchting wel eens geweest, bij de ervaring van de verbreking en de verwording van alles bij mijzelf, dat hij, de begaafde, nog van de Heere gebruikt mocht worden en hoe groot het me dan zou zijn hem nog, al was het van verre, te mogen volgen. Gelijk Jonathan het een David gunde, zo gun ik alles aan ds. Paauwe. Ik gun het hem, ik gun het hem duizendmaal, dat ik dwaal en hij uit genade de rechte weg bewandelt. Ik gun het hem, en dan gun ik mijzelf zo gaarne de genade der heilige beschaming en vernedering om verwaardigd te mogen worden dit te mogen zien. En als dan vriend Jonker en mijn persoon en allen, die de Waarheid liefhebben, werden verwaardigd deze weldaad te ontvangen door ds. Paauwe als middel, zouden we ons dan tezamen niet verblijden? Inderdaad, Christus is in ons midden als een die dient.

En zie, om nu op te merken dat al dat eigen hier niet in aanmerking komt, doch onder de voet moet, schreef ik: 'Het behoeft niet om mij', naar het voorafgaande. U behoeft mij geen rekenschap af te leggen, het gaat namelijk niet om vleselijk behagen of vleselijk medelijden. En ook daarom, dacht ik, zou het u gemakkelijker gemaakt worden als ik u de verhindering voor zondag schreef. En dat is ook zo, mijn vrouw is half ziek en Theo heeft de geelzucht. Ach, dat een mens het met zijn goedheid zo bederft, terwijl de Heere het met Zijn goedheid bij Zijn volk zo goed maakt. Ik dacht: dan kunt u daar tenminste geen last van hebben. En ik bedacht niet, hoe er een schijn van onhartelijkheid in lag.

En als ik schreef: 'Ik weet het genoeg in mijzelf', dan bedoelde ik naar het voorafgaande, dat, als u me iets aandeed, enige geestelijke droefheid of bezwaardheid, gelijk het inderdaad geen onverschillige zaak is om in welke gewichtige grote dingen uiteen te gaan. Want het zijn breuken, ook in het gemoed en knakken in de band der liefde, dat als u me dit aandeed, ik niet op uw schuld behoefde te letten, omdat ik wist, dat alles hierin zijn oorzaak vond, dat ik niet genoeg heb liefgehad. Had ik u meer, u beter, u krachtiger liefgehad, al die moeilijkheden waren u, ook ds. Paauwe, ook de

vrienden in Den Haag bespaard.

Juist 1 Korinthe 13, daar ligt het geheim. En één korreltje levende beoefening van die zaken doet ons meer verstaan van alle vraagstukken, dan alle mooie rechtzinnige gereformeerde redenering. Die liefheeft, die heeft de wet vervuld. Dat is het grote gebod, dat gij elkander liefhebt. Dat is de enige schuld: zijt niemand iets schuldig, dan elkander lief te hebben. En dan steken we diep, diep, diep in de schuld tegenover barbaren en Grieken, wijzen en onwijzen. O, als er een straaltje van dat wezenlijke licht, van die waarachtige Geest van Christus, Die een voorbeeld naliét, in ons hart schijnt, enige drang, beweging, verzachting, mildheid, van die genade ons hart gaat bewegen, dan wordt alles omgekeerd. Och, wat zal de Heere Jezus vaak hoofdschuddend over Zijn volk zeggen: wat hebben ze na tweeduizend jaar toch niemendal van Mij begrepen. O eeuwige lust, onverplicht ingehouden lust, vermaak, welbehagen, goedheid om de zondaar lief te hebben. Hij, Die alles gegeven heeft tot de zaligheid der Zijnen. Zichzelf, Zijn eer, Zijn recht, Zijn waardigheid, Zijn heerlijkheid, de luister van Zijn deugden in de wet. Zijn Zoon, Zijn Geest, Zijn alles, zonder er ooit iets voor weder te ontvangen. Nooit iets voor Hem, de Eeuwige, Genoegzame, Volzalige, Volmaakte. Eeuwige verwondering, waardoor alleen gedreven door eeuwig welbehagen. Waartoe? Tot Zichzelf. Waarom? Alleen om de zaligheid Zijner Kerk en dat is Zijn eer. Die aanbidding van die lust tot liefde en genade aan zondaren, en vernietiging, ontlediging, armmaking, armoedigheid, verloochening, ondergang van Zichzelf. God wordt verheerlijkt in verlossing, in erbarming, in redding, in barmhartigheid. In 't schijnen over bozen en goeden en 't zegenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. En dat is de les: barmhartigheid, liefde. En de liefde gaat eerst uit en dan in. Gaat uit van hen, Mijn volk! Hoe? Niet uitwendig. Maar in de liefde, die dit onbesmet bewaart van de wereld, die vrouwen hebben als niet hebbende, rijk is en toch niets bezit. Zonder zonde bij een zondige mens ingaat om te herbergen. Wij willen zo gemakkelijk veruitwendigen wat alleen in de zelfverloochening in de liefde en in

't geloof door de liefde werkende, verstaan kan worden. Augustinus zegt ergens: 'Heb maar lief en doe dan maar wat je wilt.' Dat is de vrije en toch innig bindende teugel van vrije genade.

Doch ik denk, vriend, dat we daar allemaal wel van voren af aan zullen moeten beginnen en ons gehele leven herzien, namelijk bij de liefde. Als dan onze profetieën maar mogen vergaan en tenietgedaan worden, de talen ophouden, de kennis teniet, dan kon en zou de liefde blijven. En de liefde is niet schuldig als liefde voor de naaste en voor God: barmhartigheid. En dat is ook Gods recht waardoor Sion verlost wordt. Want de liefde is vol van enkel gerechtigheid, want alle gerechtigheid wordt erin vervuld. En 't vlees gaat erin onder en te midden van een krom en verdraaid geslacht schijnt ze als lichten in de wereld. En behoeft geen uiterlijke afzondering, maar is met ontferming bewogen. En ach, ik stamel wat. Ook nu kan ik 't niet duidelijk zeggen, hoever ik achteruit zou willen, dat u niets meer van mij zag en dat ik u en mezelf tot Christus brengen mocht. En al mocht liefde bedroefd worden, mocht dan bedroefde liefde sterker blijken dan vreugde. 'Want', zegt Paulus (en dat zou ik hem willen nastamelen) al is 't nu in andere omstandigheden, 2 Korinthe 2:2: 'Want indien ik ulieden bedroef, wie is het toch die mij zal vrolijk maken, dan degene die van mij bedroefd is geworden?'

Ik denk dat ge nu toch wel geloven wilt, dat ik u niet terugwijs. Ik had verreweg 't liefste gehad dat u zaterdag gekomen waart, maar in 's Heeren weg is dat nu beter van niet, zoals Hijzelf schikt. Doch beste vriend, hoe gauwer u me komt vrolijk maken, hoe liever het me is, want uw bezoeken zijn me welkom, opwekkend, aangenaam.

Of wat wilt ge, dat ik nog meer zal zeggen om uw moeilijke gedachten te verdrijven? Ja, al was er in 't geheel geen geestelijke band, zou dan de oude vriendschap zo'n stootje niet verdragen kunnen? En nu wil ik maar niet meer op allerlei andere zaken ingaan. Christus ontferme Zich uwer en schenke u rust. Rust voor lichaam, rust voor ziel. En ik zoek te eindigen zoals enigzins de apostel met een

heilige glimlach besloot (wat gewijzigd): 'Want wat is er geweest,
anders dat ik zelf u niet lastig wilde zijn. Vergeef me dit ongelijk.'

En voorts: in alles zijt ge ons welkom en te allen tijde.

Na allen hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw schuldige in de Heere Jezus, ds. J.H. Koster

•